תלמוד ירושלמי · מפרשים · עמודי ירושלים על תלמוד ירושלמי · סדר נזיקין

עמודי ירושלים על תלמוד ירושלמי עבודה זרה

רבי ישראל איזנשטיין

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

עמודי ירושלים על תלמוד ירושלמי עבודה זרה

רבי ישראל איזנשטיין

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/עמודי-ירושלים-על-תלמוד-ירושלמי-עבודה-זרה/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה 202611200317-v39 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה י 4
פרק ב 5
הלכה א 5
הלכה ב 5
הלכה ג 6
הלכה ד 6
הלכה ח 7
הלכה ט 7
פרק ג 7
הלכה א 7
הלכה ג 7
הלכה ה 8
פרק ד 8
הלכה ח 8
הלכה יא 8
פרק ה 8
הלכה א 8
הלכה ז 9
הלכה יב 9
הלכה טו 9

פרק א

הלכה א

אפילו מלוה בשטר אובדת כו' מאי כדון מלוה אובדת שלא במשכון מלוה [שאינה] אובדת במשכון מבואר להדיא דמלוה על משכון עדיף ממלוה בשטר דאפי' מ"ד דמלוה שלא במשכון הוא מלוה אובדת במלוה במשכון מודה דהוא מלוה שאינה אובדת וע"כ לא ידעתי מ"ש הכ"מ בפ"ט (מה' ע"ז ה"א) וז"ל כתב ר' ירוחם דמשמע בירושלמי דמלוה על משכון הוי כמלוה בשטר עכ"ל ולא ידעתי מאי משמע דקאמר הא מבואר להדיא כן וגם מ"ש דהוא כמלוה בשטר ובאמת הוא עדיף מיניה:

[כ"י] **קרייא מסייע למה דאמרי חברייא**. נ"ב רוקח (סי' כ"א):

הלכה י

הא במקום שנהגו למכור כו' הדבר ברור שבירושלמי אמרו זה לפסק הלכה שבמקום שנהגו למכור מותר להשכיר אף לבית דירה ולא דייק זה מהמשנה וכ"ה פעמים רבות בירושלמי וע"כ לא ידעתי מה נתקשה מהר"ש אלגזי בלחם סתרים (דכ"א בתוס' ד"ה אף) דמהיכי דייקי כן זה בירושלמי ע"ש שהניח בקושיא ובאמת הוא רק פסק הלכה. וראיתי בס' עבודת עבודה לע"ז (דמ"ב ע"ד) שכ' וז"ל הנה בהיותי בזה ראיתי דבזה אפשר לפרש כוונת הירושלמי שהביאו התוס' לעיל דבח"ל מותר להשכיר להם בתים והתוס' נדחקו מה בין א"י לח"ל ולפמ"ש א"ש כיון דקיי"ל דנכרים שבח"ל לאו עובדי ע"ז הם וא"כ י"ל דזה כוונת הירושלמי דבא"י נכרים שם הם עובדי ע"ז ולכך לא סמכינן שם על תנאי דלא ציית אבל בח"ל דאין עובדי ע"ז סומכין על הך סברא דציית ומותר ע"י תנאי עכ"ל ואני אומר דשפיר עבדי התוס' שלא פירשו כן (מלבד דלומר מה דאיתא בירושלמי דמותר גם לבית דירה יהיה פירושו ע"י תנאי ולא יפרשו בירושלמי דהוא דוקא כשמזהירין לו שלא יכניס ע"ז הוא דוחק גדול) דהא בירושלמי שם איתא הא במקום שנהגו למכור מוכר לו כו' והיינו לר"מ בח"ל ובסוריא לר' יוסי מותר ג"כ להשכיר לבית דירה ואי ס"ד דהטעם הוא כמ"ש בעבודת עבודה א"כ מדוע בסוריא מותר לר' יוסי להשכיר לבית דירה הא רק עכו"ם שבח"ל לאו עובדי ע"ז הם ולא עכו"ם שבסוריא שהם בכלל א"י אע"כ דליתא לפירושו. וע' בחי' מהר"ם חלאו"ה פסחים (ד"ה ע"ב) מ"ש על הירושלמי הזה:

פרק ב

הלכה א

ואין האשה בכלל שפיכת דמים אמר ר' אמי תיפתר בבריאה כו'. עי' תוס' ע"ז (כ"ה ב' ד"ה א"ב) מ"ש בביאור הירושלמי דבריאה הוא שתוכל לעמוד נגדם ולא יקטלוה כו' ע"ש. אולם בא"ז ח"א בתשובה (סי' תשמ"ז) כ' וז"ל ונראה בעיני דר' מנא אסר לה לומר נכרית אני ולהכי מוקמי לה בבריאה דוקא שיכולה לסבול התשמיש עכ"ל נראה מזה שפי' דברי הירושלמי דר' מנא ס"ל דוקא בבריאה שיכלה לסבול תשמיש בזה אמרינן דלא יהרגה דכלי זיינה עלה ור' בון ס"ל דאפי' באשה שאינה יכולה לסבול התשמיש עכ"ז ליכא חשש דשפיכת דמים דיכולה לומר נכרית אני וזה פי' חדש ומבואר מזה דלפי' הא"ז גם הירושלמי ס"ל דאשה כלי זיינה עלה היינו שלא יהרגו אותה מפני התשמיש והיינו כפירש"י בע"ז שם ולא כפי' התוס' דכלי זיינה עלה שאינה בעלת מלחמה כו' וכן מצאתי בתוס' רי"ד בע"ז במה"ק ובמהדורא תליתאה. שעם שבפי' הגמ' נטה מדרך רש"י עכ"ז הסכים לפירש"י בזה דכלי זיינה עלה מפני שיכולים לזנות עמה וכ"ה בחי' הריטב"א במה שפי' שם בשם הר"מ הלוי דגם הוא הסכים לפירש"י בהא דכלי זיינה עלה. ובזה יש ללמד זכות על רבינו הב"י בתשובותיו (חאה"ע בדין עכו"ם מסל"ת סי' ז') שכ' דנער בארצות ישמעאל דחשודין על משכב זכור דין נער כמו אשה שזיינה עלה ע"ש. וראיתי בשו"ת תפארת צבי חאה"ע בדין תקנות עגונות (ססי' י"ח) שהניח בתימה ע"ז מדברי התוס' הנ"ל שלפי פירושם אין ענין לנער ע"ש. אמנם לפמ"ש צדקו דברי מרן הב"י כיון דרש"י והא"ז ותוס' רי"ד והר"ם הלוי והר"י פירשו כלי זיינה לענין עריות לכן יש לפסוק כן דרבים נינהו נגד התוס' וא"ש:

הלכה ב

[כ"י] **ואית דאמרין איתגיירת**. נ"ב עי' בקרבן העדה בשבת (פי"ב ה"ד) שכתב לפי שסברה שאף ר' יוחנן יקבץ ממון מרפואה זו והוא לא עשה כן אלא גילה הדבר לבני ישראל אמרה ראויה אומה זו לידבק בה. הנה מדכתב לפי שסברה שאף ר' יוחנן מקבץ ממון מרפואה זו נראה שסובר שהמטרוניתא שהיא אדונית והיתה בתו של השר מטבריה קיבלה מעות עבור הרפואה. ואינו נראה כן. וראיה לזה דלא קיבלה שכר לפ"ד ההג"א פ"ב דע"ז שכ' דמה דאסור להתרפאות בחולי של חלל הוא דוקא כשמרפא בחנם אבל אם מרפא בשכר מותר דלא יפסיד שכרו וכותיה פסק הרמ"א ביו"ד (סי' קנ"ה) וקשה לפ"ז ממה דמקשה הגמ' בע"ז (כ"ח א') ור"י היכי עביד הכי כו' הא י"ל דהיה בשכר דמותר לדעת ההג"א

וכבר הקשה כן בס' עבודת עבודה והניח בצ"ע ע"ש והוא קושיא גדולה ועכצ"ל דכיון דהיא היתה מטרוניתא לא קבלה שכר עבור זה והיתה מרפאות בחנם וזהו דלא כהקרבן העדה שנראה מדבריו דהיתה מקבלת שכר ולא ידעתי מי הכריחו לומר כן דשפיר י"ל דכיון דראתה דר' יוחנן יש לו לב טוב וגלה לרבים על כן נתגיירת וכן פירש היפה מראה בירושלמי שם:

[כ"י] **עד כדון כשאמר לו**. נ"ב סמ"ג (מל"ת סי' מ"ה):

הלכה ג

רבנן דקיסרין בשם ר' יהודא בר טיטוס כ"ה ג"כ הנוסחא בתה"ה (שער ג' בית ה') ובמשמרת הבית שם. אולם בכנה"ג (יו"ד סי' קכ"ג הגב"י ס"ק י"ח) כ' דאין ספק דיש כאן ט"ס דהא ודאי לא מסקינן בשמייהו ומצא בתמים דעים (סי' ק"א) שהביא הגירסא בן אנטיגנוס. ועי' בסה"ד (ח"ב אות ט') שהוסיף על מה שהשמיט היוחסין טיטוס ר' חייא בר טיטוס ולפ"ד הכנה"ג גם שם יש ט"ס ולכן לא הביאו היוחסין:

[כ"י] **ארפון לון מדידהון אינון אכלין וכתב בציון ירושלים בשם הגהות אשר"י שמבואר דאסור להתעסק בקבורתו**. נ"ב עיין באור זרוע הלכות גיד הנשה סוף סימן תמ"ח אחר שהביא את המעשה הזאת מן ירושלמי תרומות פ"ח כתב הא למדת שאפילו כלבים אוכלים את בשרו אין להבריחן מעליו וכל שכן שאין להתעסק בקבורתו וה"מ שלא עשה תשובה אבל עשה תשובה אין לך דבר שעומד לפני בעל תשובה ע"ש שהאריך:

הלכה ד

רבי יעקב בר אחא בשם רבנן יין שאסור בשתייה ומותר בהנאה כו' פינהו וכנס לתוכו יין אחר היין אסור והקנקנים מותרים. בבית מאיר ביו"ד (סי' קל"ה ס"ב) כ' וז"ל תו איכא למידק מהירושלמי הנ"ל להמבואר בפוסקים דסתם קנקן הוא כלי שמכניסין לקיום ואפי' נשתמש לשעה גזרו עליו בהכשר עירוי א"כ למה התיר הירושלמי הקנקן בשכשוך וע"כ לומר שלא גזרו לשעה אלא בכלי נכרי ולא בכלי ישראל עכ"ל ולק"מ דהא כתב המראה הפנים בתוספותיו לירושלמי לקמן כנס הנכרי לתוכן מים וז"ל ומיהו שמעינן מהני ברייתות דמילוי מים ג' ימים מעל"ע בעינן ולא כדאמר הכא לעיל דאחר שנתן לתוכן ג"פ יין הקנקנים מותרים וההוא אליבא דר' יעקב בר אחא איתמר עכ"ל. וא"כ לק"מ דההוא דהכא דלא כהלכתא ור' יעקב סובר דלא בעינן ג' ימים משא"כ לדידן שפיר כתבו הפוסקים דצריך הכשר עירוי וא"ש:

הלכה ח

ביצה צלויה כו' חזקיה אסור כו'. מיחלפא שיטתיה דחזקיה ממה דס"ל בש"ס דילן בע"ז (ל"ח ב') דשרי והמפרש לא העיר בזה ומדברי רש"י בס' הפרדס סי' ר"ן משמע קצת דהיה גירסתו גם בירושלמי כמו בש"ס דילן ולא ידעתי מדוע לא הובא בש"ע סי' קי"ג הך דינא דגם בלא דעתו אסור ובפרדס (סי' רנ"א) מבואר שפסק דאסור גם בנצלו מאליהן ע"ש:

[כ"י] חוורנס אין בו משום בשולו נכרים כו' נ"ב כתב הפני משה חוורנס זהו הטריות רכות שנזכר ברפ"ו דנדרים והוא קמח של חטים מבושל במים והוא מהתימה דהרי בנדרים שם פירש הפני משה בעצמו על הטריות רכות דהן דילועין רכות וכן פירש הקרבן העדה שם גם מה שכתב הפני משה על ויוצאין בה משום ערובי תבשילין אם בישלן הנכרי הוא לפלא למה כתב אם בישלן הנכרי דעיקר הרבותא הוא דנקרא תבשיל ויוצאין בה משום ערובי תבשילין אף אם בישלה ישראל:

הלכה ט

ישראל שופת ועכו"ם מנער מי מחזיר כו' בפני משה כ' מי מגיס הקדירה ומחזיר המאכל בתוכו כדי שיתבשל ואינו מובן דכיון דקאמר דעכו"ם מנער א"כ מאי שאל מי מגיס הקדירה דהיינו מנער היינו מגיס הקדירה והנכון דפירושו אם רוצה העכו"ם ליקח הקדירה ולהחזירה אם רשאי ואמר דהישראל צריך להחזיר דאף שהישראל שפת הקדירה עכ"ז באש שהעכו"ם מחזיר הקדירה אסור וזה כדעת הרשב"א בתהה"א (שער ז' בית ג') ולא כדעת הב"ח ביו"ד (סי' קי"ג) ועפר"ח שם (ס"ק י"ז) ופרי תואר (ס"ק י"ב):

פרק ג

הלכה א

אינו שליט בים כו'. ע' פני משה שם שכ' הם עצמן לפי טעותן מודים שהע"ז אין לה שליטה בים עכ"ל. וכן פי' בבנין ירושלים ובחי' מהרש"א (פ' כי תשא) שפי' בשם אחיו לפרש כמה מאמרים כו' ע"ש. ובאמת הא ליתא דהא מקרא מלא ביונה כשהחל הים לזעוף דצעקו לאלוהיהם והפי' בירושלמי נראה דחלקו היבשה והים לשני אלהות ומי ששולט ביבשה אינו שולט בים ומי ששולט בים אינו שולט ביבשה. ועי' בירושלמי סנהדרין (פ"ז ה"ב) וביפה מראה כאן ועי' באהבת יונתן בהפטורת ז' של פסח שהוכיח מכאן דכישוף אינו שולט בים ולדעתי נראה כמו שכתבתי ואינו מוכח מזה כלל:

הלכה ג

[כ"י] **והדא כוסות דבר של בזיון הוא**. נ"ב סמ"ג (מל"ת סי' כ"ב):

הלכה ה

השתחוה לביצה חזקיה אמר כו'. ע' בספר מקור מים חיים ביו"ד (סי' קמ"ה) שכ' ודע דבירושלמי פ' כל הצלמים ה"ה מצאתי מחלוקת אם ביצים מיקרי בע"ח לעניי דאינם נאסרים להדיוט והפוסקים לא הביאו דבר מזה עכ"ל ולק"מ דהא דבר זה הוא איבעיא דלא איפשטא גם בש"ס דילן בע"ז ד' מ"ו והר"מ בה' עכו"ם (פ"ח ה"ג) פסק לחומרא וכמ"ש הכ"מ שם וכ"כ הפני משה בתוספותיו וא"כ ל"ק כלל ועמ"ש הברכ"י ביו"ד (סי' קמ"ה סק"א) באורך על דברי הפני משה:

פרק ד

הלכה ח

[כ"י] **אבל אם העלים עיניו ממנו לא בדא**. נ"ב רוקח (סי' תצ"ד תצ"ה) והגירסא שם רב חנה:

[כ"י] **גת שפקקה נכרי מבפנים אסורה ומבחוץ מותרת**. נ"ב רוקח (סי' תצ"ה):

[כ"י] **הקילוח כבור רבי**. נ"ב רוקח (סי' תצ"ה):

הלכה יא

[כ"י] **שכן דרך בע"ח לעמוד בגיתות ובגרנות**. נ"ב רוקח (סי' תצ"ו):

[כ"י] **אין לו מלוה כו'**. נ"ב רוקח (סי' תצ"ו):

פרק ה

הלכה א

השוכר את הפועל להביא יין לחולה כו'. עיין בפני משה ובמראה הפנים במה שפירשו דברי הירושלמי דאינו משלם לו רק דמי רגלו ומזה הוליד פלוגתא בין הירושלמי להתוספתא פ"ז דב"מ הסוברת דצריך לשלם לו כל שכרו משלם. אולם באמת אין הכרח לזה די"ל הפי' בירושלמי דבצוה להביא לו ממקום פלוני דחייב ליתן לו היינו משלם והסיום בירושלמי דמי רגלו נותן לו וכא לא דמי רגלו נותן לו היינו דמחלק דממקום פלוני כיון שייחד לו מקום להביא משם א"כ נראה שהשכר שקצב לו הוא בשביל דמי רגלו לכן צריך ליתן לו שכרו משלם אבל כשלא ייחד לו ממקום פלוני אז א"צ ליתן לו כלל דהשכר הוה בשביל היין. ועיין מחנה אפרים ה' שכירות (סי' ח') נראה שהבין כן וא"כ נראה שאין פלוגתא בין הירושלמי להתוספתא:

הלכה ז

[כ"י] **מה שעל השולחן אסור בתוך פישוט ידים**. נ"ב רוקח (סי' תצ"ה):

הלכה יב

למידין מק"ו ואין עונשין מק"ו. ע' בציון ירושלים שתמה על המל"מ פ"ב מה' נזירות שחקר אי עונשין ממה מצינו. דהא הכא מבואר שאין עונשין ממה מצינו ואמאי לא הביאו ראיה מהירושלמי הזה ע"ש ולענ"ד אינו מוכרח דהנה בש"ס דילן בקידושין דנ"ז איתא ג"כ הך סוגיא דאי מה שלי בשלך כו' והוא לכאורה תמוה דהא אין עונשין ממה מצינו ועיין בעצמות יוסף שהעיר בזה ע"ש ובסדר משנה ה' עכו"ם (פ"י ה"א). אולם נראה דש"ס דילן ס"ל דעונשין ממה מצינו וא"כ הוי מחלוקת הירושלמי והבבלי ובודאי דנקטינן כהבבלי. ועמ"ש הלח"מ ה' אישות (פ"א ה"ב):

הלכה טו

ר' אמא סליק עם ר' יודן נשייא לחמתא דגרר כו'. עיין בס' מקור מים חיים (חיו"ד סי' ק"כ) שהניח בתימה על מה דקיי"ל דהלוקח כסף מעכו"ם ועושה אותו כלי דא"צ טבילה דכאן מוכח להיפוך דדוקא משום דהוי שאול אבל אי הוי לקוח היה צריך טבילה ע"ש ובאמת לק"מ. דהנה בשו"ת ח"ס (חיו"ד סי' קי"ד) פי' דברי הירושלמי בזה האופן דלא נסתפקו דשואל א"צ טבילה גם אם קנה כסף מעכו"ם ועשאו ישראל כלי דא"צ טבילה רק הכא הי' העובדא דשאלו כסף מעכו"ם להחזיר לו לאחר זמן ובתוך ימי שאלה התיכן ישראל ועשה מהם כלים וכיון דאיכא תרתי שיכול להפקיע לגמרי וגם קנה שבח הכלי ושינה אותו ואין לעכו"ם תביעה [אלא] על כסף שבור לא [על] גוף הכלי ע"כ הצריכו טבילה רק כיון דעדיין מעורב יד העכו"ם באמצע לכן יש סברא דלא מהני טבילה לכן סיים דר' הושע זבן ומטבילן דמזבן מן העכו"ם אחר שנעשה כלי שנכנס לגמרי לקדושת ישראל עכ"ד בקצרה ולפ"ז א"ש קושיות המקור מים חיים [ועי' חתם סופר מה שנדפס לעיל]:

[כ"י] **סכין תוחבה בארץ ג"פ**. נ"ב רוקח (סי' רנ"ח תפ"א ותפ"ח):

[כ"י] **ר' בא בשם ר"י הדא דתימא בסכין קטנה**. נ"ב רוקח (סי' תפ"ח):